

QOZOG'ISTON TA'LIM TIZIMI TAHLILI

TOSHQULOVA MAMURA BOYMUROD QIZI

Termiz iqtisodiyot va servis Universiteti Pedagogika ta'lim
yo'nalishi talabasi

ANNOTATSIYA: Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimi har bir davlatning barqaror rivojlanishi, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va intellektual salohiyatni oshirishda muhim omil hisoblanadi. Har qanday jamiyatda ta'lim sifati iqtisodiy taraqqiyot, ijtimoiy barqarorlik va ilmiy-texnikaviy yuksalishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, rivojlanayotgan davlatlar o'z ta'lim tizimini doimiy ravishda isloh qilib borishga alohida e'tibor qaratmoqdalar. Qozog'iston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng ta'lim sohasini tubdan isloh qilish yo'liga o'tdi. Mamlakatda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga moslashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va oliy ta'lim muassasalarining akademik mustaqilligini kengaytirish borasida muhim islohotlar amalga oshirildi. Qozog'istonning Boloniya jarayoniga qo'shilishi ta'lim tizimini Yevropa ta'lim makoni bilan integratsiyalashuviga imkon yaratdi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi Qozog'iston ta'lim tizimining tuzilishi, rivojlanish bosqichlari, mavjud muammolari va istiqbollari ilmiy asosda tahlil qilishdan iboratdir.

KALIT SO'ZLAR: Qozog'iston ta'lim tizimi, ta'lim islohotlari, maktab ta'limi, oliy ta'lim, Boloniya jarayoni, kasbiy ta'lim, raqamli ta'lim.

QOZOG'ISTON TA'LIM TIZIMING UMUMIY TUZILISHI. Qozog'iston Respublikasida ta'lim tizimi bir necha bosqichlardan iborat bo'lib, uzluksiz ta'lim tamoyiliga asoslanadi. Ta'lim tizimi quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, asosiy o'rta ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, texnik va kasbiy ta'lim, oliy ta'lim va oliy ta'limdan keyingi ta'lim.

Maktabgacha ta'lim 3 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab oladi. Ushbu bosqichda bolalarning aqliy, jismoniy va ijtimoiy rivojiga alohida e'tibor qaratiladi. Boshlang'ich ta'lim 1–4-sinflarni, asosiy o'rta ta'lim 5–9-sinflarni, umumiy o'rta ta'lim esa 10–11-sinflarni o'z ichiga oladi. Majburiy ta'lim 11 yilni tashkil etadi. Ushbu bosqichda o'quvchilarga umumiy bilimlar, amaliy ko'nikmalar va kasbga yo'naltirish asoslari beriladi. Bundan so'ng oliy ta'lim tizimiga o'tishadi. Qozog'iston Evrosiyoning markazida boy tarix va madaniyatga ega bo'lgan yirik davlatdir. Qozog'istonda oliy ta'lim tizimi rivojlanmoqda va butun dunyodan ko'plab talabalar arzon narxlarda sifatli ta'lim olish uchun Qozog'istonni tanlaydilar. Ushbu maqola sizga Qozog'istondagi oliy ta'lim tizimi, shu jumladan o'qitish turi, narxi va davomiyligi haqida gapirib beradi.

Qozog'istonda oliy ta'lim turlari:

Qozog'iston oliy ta'lim uchun turli xil variantlarni taklif etadi, shu jumladan bakalavr, magistr, doktorantura va qo'shimcha ta'lim. Talabalar davlat va xususiy universitetlar o'rtasida, shuningdek qozoq yoki rus tillarida o'qish o'rtasida tanlov qilishlari mumkin.

Bakalavr kursi: Bakalavr darajasi Qozog'istondagi oliy ta'limning birinchi ilg'or darajasidir. Dasturni bajarish uchun odatda 4 yildan 5 yilgacha vaqt ketadi va iqtisodiyot, biznes, fan, texnologiya va boshqalar kabi ma'lum bilim sohalari bo'yicha kurslarni o'z ichiga oladi.

Magistratura: Magistr darajasi-bu talabalardan bakalavr darajasiga ega bo'lishni talab qiladigan ilg'or oliy ma'lumot. Qozog'istonda magistrlik dasturlari odatda 1 yildan 2 yilgacha davom etadi va tanlangan sohada chuqurroq bilim beradi.

Doktorantura: Doktorantura oliy ta'limning ilg'or darajasi bo'lib, talabalar uni magistr darajasini olgandan keyingina boshlashlari mumkin. Bu odatda tadqiqot ishini

tuzishni o'z ichiga oladi va talabalardan o'z sohalarida yuqori darajadagi bilimlarni namoyish etishni talab qiladi.

Qo'shimcha ta'lim: Qozog'iston ham qo'shimcha ta'lim taklif etadi. Bu talabalarga o'z faoliyat sohalarida kasbiy mahorat va bilimlarini rivojlantirishga imkon beradigan trening.

Trening narxi: Qozog'istonda o'qish narxi tanlangan ta'lim muassasasi, o'qish turi, kurs va boshqalar kabi ko'plab omillarga bog'liq. Davlat universitetlari xususiy universitetlarga qaraganda arzonroq byudjetga ega. Davlat muassasalarida ta'lim narxi yiliga 5000 AQSh dollaridan boshlanadi, xususiy ta'lim muassasalarida, shu jumladan ilg'or ma'lumotga ega mamlakatlarda esa yiliga 10000 AQSh dollaridan boshlanishi mumkin.

Trening davomiyligi: Qozog'istonda o'qish muddati talaba tanlangan bilim sohasiga va mashg'ulot turiga bog'liq. Bakalavriat 4 yildan 5 yilgacha, magistraturada 1-yildan 2-yilgacha davom etadi. Doktoranturaning davomiyligi nazariy kurslar bilan cheklangan va har bir talabaning ilmiy-tadqiqot ishidagi individual muvaffaqiyatiga bog'liq.

TA'LIM SOHASIDAGI ISLOHATLAR: So'nggi yillarda Qozog'istonda ta'lim sohasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Ta'limni raqamlashtirish, elektron darsliklar, onlayn ta'lim platformalari joriy etildi. Pandemiya davrida masofaviy ta'lim tizimi keng joriy etildi.

Ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasi mustahkamlanib, yangi maktablar va universitetlar qurildi. O'qituvchilarning malakasini oshirish tizimi takomillashtirildi. Misol uchun: 2023-yilda mamlakatda faoliyat yuritayotgan bolalar bog'chalari va bog'cha tarbiyachilarining holati, shuningdek bolalar ta'limi sifatini oshirish masalalari davlat darajasida ko'rib chiqildi. Shu yili Qozog'iston maktablari uch-tilli ta'lim tizimiga o'tishga rejalashtirilganligi haqida e'lon qilingan. Bu qozoq, rus va ingliz tillarida ta'lim berishni nazarda tutadi. Bu islohot — ta'limda ko'p tillilikni kuchaytirish, xalqaro standartlarga mos kelish va talabalar imkoniyatlarini

kengaytirish maqsadida amalga oshirilmoqda. Bundan tashqari, Qozogʻistonda oʻqituvchilarning maoshi oshirilmoqda. Masalan, bogʻcha tarbiyachilarining maoshi 2024-yildan boshlab oshirilishi rejalashtirilgani haqida rasmiy xabarlar mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Prime Minister's Office of Kazakhstan. Reforms in Education: Future Orientation and Societal Demands. 2025.

<https://primeminister.kz/en/news/reviews/reforms-in-education-future-orientation-and-societal-demands-30004>

Sputnik News Uzbekistan. Qozogʻistonda maktabgacha ta'lim agentligi xalqaro konferensiya oʻtkazdi. 2023.

<https://oz.sputniknews.uz/20231031/maktabgacha-talim-agentligi-qozogiston-xalqaro-konferensiya-40501790.html>

3. Kun.uz. Qozogʻiston maktablari 2023 yildan uch-tilli ta'lim tizimiga oʻtadi. 2023. <https://kun.uz/115489>

4. Uza.uz. Qozogʻistonda keng qamrovli islohotlar boshlandi. 2024. https://uza.uz/oz/posts/qozogistonda-keng-qamrovli-islohotlar-boshlandi_404434